

Zbornik Instituta za kriminološka
i sociološka istraživanja
2018 / Vol. XXXVII / 3 / 125-137
Pregledni naučni rad
Priljubeno: 30. novembra 2018. god.
UDK:

ULOGA OBRAZOVANJA U PREVENCIJI SAMOUBILAČKOG TERORIZMA

Marko Krstić*

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije, Policijska uprava u Šapcu

U radu će se bliže odrediti značaj obrazovanja na stanje samoubilačkog terorizma i borbenosti. Nacije koje se razvijaju na čvrstim temeljima sistema obrazovanja imaju futuristički dugoročni cilj. Pojedinim državama nedostaje efikasno obrazovanje koje može da ih fokusira i usmeri ka jednom cilju i da ih ujedini kao jedinstvenu i kompaktnu naciju. Akcenat u radu se stavlja na zajedničko razumevanje i značaj obrazovanja, zatim potreba dijaloga i diskusije koje formiraju misli običnih ljudi u vezi razaranja izazvanih terorizmom, a zatim uticaj zastrašivanja na suzbijanje akata terorista. Kako države traže načine da spreče terorizam na što efikasniji način, veći napori se ulažu da se utvrdi zašto se i kada pojedinci okreću terorizmu, kako se to dešava i način na koji to može da se spreči u ranoj fazi. Stoga je neophodno da se prizna uloga škola i školovanja u stvaranju situacionog konteksta u kojem se događa nasilje, ulozi škola u redukciji nasilja u širem društvu.

KLJUČNE REČI: obrazovanje / vaspitanje / terorizam / samoubilački terorizam

* E-mail: marko.krstic.1982@gmail.com

UVOD

Fenomen terorizma je veoma kompleksan i da bi mu se suprotstavili, neophodni su planski i naučno i tehnološki zdraviji instrumenti, resursi, propisi i akcije Programi ili strategije za prevenciju kriminala u zajednici usmereni su na promene u infrastrukturi zajednice, kulturi ili fizičkom okruženju kako bi se smanjilo delinkventno ponašanje. Raznolikost pristupa uključuje školu, policiju u zajednici i sveobuhvatne ili multidisciplinarne napore.

Samoubilački terorizam je međunarodni problem koji ugrožava dobrobit populacije. Standardna objašnjenja ukazuju na to da su socio-ekonomski motivi, glavni pokretač akcija samoubilačkih terorista. Stereotipi i pogrešna mišljenja dominiraju većim delom šire percepcije ko su teroristi samoubice, šta ih pogađa, kako terorističke grupe planiraju i organizuju takvu taktiku i šta bi se moglo učiniti kako bi se sprečili i odvratili takvi napadi. Naime, fenomen samoubilačkih napada ne može se u potpunosti razumeti bez postavljanja u širi istorijski kontekst. Požrtvovanost u interesu šireg uzroka nije neobična u ljudskoj istoriji, posebno u vojnim institucijama; ali teroristički samoubilački napadi kao što su ovde definisani, imaju opširan pedigree. Naime, teroristi samoubice predstavljaju jedan od najekstremnijih kriminoloških problema i fenomena, i svakako nisu nova pojava u ljudskoj istoriji. Specifičnost ovog vida terorizma se ogleda u ispoljavanju odlučnosti terorista da izgube život u izvođenju napada, u cilju realizacije političkih ciljeva. Samoubilački terorizam iziskuje multidisciplinarna istraživanja, lica iz njihovog okruženja, pripadnicima sektora bezbednosti, državicima, službenicima, međunarodnim organizacijama, žrtavama terorizma itd., što zahteva ogromne resurse i dosta vremena

Postavlja se pitanje na koji način zaustaviti bombaša samoubicu na putu ka cilju? Do nedavno, to nije bilo alarmantno pitanje za naučnike, ali danas, vojni stratezi i stručnjaci za bezbednost se bore na sve načine u različitim pravcima, da pronađu odgovor. Ubijanje lidera terorističkih grupa ne može zaustaviti militantne terorističke organizacije jer ima dosta slučajeva, primera gde su ubijene istaknute vođe terorističke grupe, ali time postojanje same organizacije nije okončano, jer ih je neko drugi zamenio u lancu komandovanja. Nije iznenađujuće da su stručnjaci za unutrašnju bezbednost i dalje u potrazi za alternativnim tehnikama neutralizacije onih koji su uključeni u terorizam i zato se hitno mora početi sa razmišljanjem o obrazovanju kao bezbednosnom pitanju.

Obrazovanje mobiliše i motiviše mlade i to je ujedno i korak napred za promovisanje ravnopravnih stavova i načina razmišljanja koji su imuni na radikalizaciju i ekstremizam. Postavlja se pitanje da li iskorenjivanje nepismenosti može ukloniti pošast terorizma? Treba ispitati i analizirati da li obrazovanje može okončati zastoj i "zapaliti" i aktivirati mlade umove da deluju mirnim i nenasilnim sredstvima. Terorizam je pošast i trebalo bi ga "dotući" uz pomoć obrazovanja, što će svakako pozitivno uticati na društvo. Obrazovanje je okosnica svakog društva koje utiče na njegov prosperitet, a efektivno obrazovanje je ono koje uključuje etiku, kulturu, vrednosti i tradicije u jednom društvu.

Informisanost se može sagledati sa dva aspekta. Prvi podrazumeva raspolaganje neophodnim obaveštajnim i drugim podacima koji su od velikog značaja za uspešno organizovanje prevencije terorizma, gde se pre svega misli na podatke o terorističkim organizacijama i njihovom delovanju, odnosno o planiranju, pripremanju i izvođenju terorističkih akata. Sa druge strane, princip informisanosti podrazumeva postojanje jasne svesti i predstave o terorizmu, kao pojavi, kako kod snaga bezbednosti, tako i kod svih drugih državnih i društvenih subjekata.

POJMOVNO ODREĐENJE OBRAZOVANJA I KORELACIJA SA ANGAŽOVANJEM U KRIMINALNIM AKTIVNOSTIMA

Obrazovanje je kompleksna i višeslojna pojava koja se može posmatrati sa različitih aspekata. Ono je najuže povezano socijalizacijom i vaspitanjem, što nimalo nije neobično kada je poznato da je socijalizacija najopštiji i širi proces uvođenja mladog ljudskog bića u društveni život kroz raznovrsne oblike učenja (Mimica, Bogdanović, 2007:351). Treba naglasiti da je sistem obrazovanja uži od sistema vaspitanja. Sa svojom formativnom ulogom, obrazovanje je u dijalektičkoj koliziji sa vaspitanjem i u funkciji je obogaćivanja i nadogradnje ljudskog saznanja. Ono obuhvata usvajanje sistema znanja i vrednosti, međuljudska pravila interakcije i opštenja, kao i sticanje praktičnih veština i navika (što je uslov i temelj razvitka čovekovih saznanjnih procesa i sposobnosti), kao i obogaćivanje ukupnog pogleda na svet (Grupa autora, 2014: 254). Obrazovanje se često prepliće sa društvenim klasama i religijom kao složenim modelom ljudske miroljubive koegzistencije; to je jedan od osnovnih aktivnosti svih ljudskih društava pa zato i nastavak jednog društva zavisi od prenosa njegovog nasleđa na mlade. Bitno je da mladi ljudi budu usmereni da se ponašaju po prihvaćenom kodeksu ponašanja u grupi i time se klone devijantnih ponašanja (Choi, Piazza, 2014) (Lockheed, 1991).

Ideja da obrazovanje podiže nivo stručnosti i visinu plata, koje dalje smanjuje kriminal, nije nova. Erlih (Ehrlich, 1975) je empirijski ispitao niz predviđanja iz intuitivnih modela koji se odnose na obrazovanje i kriminal. Međutim, takođe postoje dokazi da obrazovanje može povećati prihode od kriminala i materija koja se uči u školi može biti neprikladno zloupotrebljena za kriminalne aktivnosti. U tom smislu, obrazovanje može imati "pozitivan" efekat na kriminal. Oni smatraju da značajno raste učešće u kriminalu u oblastima u kojima mladi imaju slobodne dane van škole, što potvrđuje ideju samo-onesposobljavanja efekata obrazovanja u krivičnom učešću. Obrazovanje takođe može uticati na kriminal kroz njen uticaj na strpljenje i averziju prema riziku. Obrazovanje može povećati averziju prema riziku, tako što povećava svest i strah od moguće kazne i time smanjuje verovatnoću zločina (Machin, et.al., 2010).

Obrazovanje ublažava psihološki uticaj sukoba i katastrofe dajući osećaj normalnosti, stabilnosti, strukture i nade za budućnost u vreme krize, a pruža osnovne građivne blokove za buduću ekonomsku stabilnost; ono može spasiti živote štiteći protiv eksploatacije i zla, uključujući otmice, regrutovanje dece u oružane grupe i seksualno i rodno zasnovano nasilje (Creed, Morpeth, 2014). Pod

pretpostavkom da je više obrazovanih ljudi u interakciji sa drugim obrazovanim ljudima koji su manje skloni da se uključe u zločin, ovo potencijalno ujedinjenje bi svakako smanjilo kriminal na bazi obrazovanja i školovanja (Lochner, 2004). Ako su sticanje ljudskog kapitala, socijalizacija, ili prednost modifikacije važni mehanizmi koji određuju uticaj obrazovanja protiv kriminala, onda je verovatno da vrsta škole i kvalitet nastave koja se pohađa, u velikoj meri utiče na kriminalno ponašanje. (Lochner, 2010). Uopšteno govoreći, "obrazovanje", legitimna obuka i drugi pokazatelji ljudskog kapitala, mogu se smatrati parametrima efikasnosti u "proizvodnji" legitimnih kao i nelegitimnih društvenih ponašanja (Ehrlich, 1975). Drugi aspekt efekta vaspitanja na društvenu odgovornost je tvrdnja da obrazovanje smanjuje kriminal. U meri u kojoj obrazovanje može povećati zaposlenost i zarade za pojedinca, a ako je zločin rezultat individualne snage i potrebe, veza između obrazovanja i smanjenja kriminala može biti utvrđena (Windham, 1990).

OBRAZOVANJE KAO INSTRUMENT U PREVENCIJI TERORISTIČKIH NAPADA

Obrazovanje podrazumeva sticanje znanja, veština, uverenja, vrednosti i kulturu datog društva. Obrazovanje je uvek politička i ideološka kategorija i to je zato što se obrazovne prakse ne odvijaju u vakuumu. Oni odražavaju ideologije odnosno poglede na svet od dominantnih grupa društva i oblikuju njihove vrednosti. Adekvatne i efikasne obuke nastavnika moraju biti tako razvijene da ih podrže u razmatranju osetljivih, kontroverznih i polarizujućih pitanja u nastavi. Pasivne obrazovne tehnike koje ponekad forsiraju, često ne uspevaju da izgrde otpornost među mladim ljudima, što često može imati više štete nego koristi, i povezuje se sa procesom indoktrinacije. Kod studenata treba negovati pristupe koji sadrže dijaloške metode, kritičku pedagogiju, forsiranje saradnje. Veoma je teško proceniti programe koji su preventivnog karaktera, a takođe predstavlja izazov da se izoluje jedan faktor ka uspehu i pored ostalih faktora koji doprinose. Obrazovanje predstavlja dovoljan i efikasan odgovor na ekstremističke ideologije i sredstvo za izgradnju otpornosti među rizičnim zajednicama. To je ključ za sprečavanje radikalizacije u kratkom i dugom roku; to je isplativa investicija i ima holistički uticaj na poboljšanje uspeha u društvu. Ona pruža efikasnu, dodatnu strategiju za vojne i bezbednosne intervencije odsecanjem baze regrutovanja ekstremista (Ghosh *et.al.*, 2016).

Treba apostrofirati višestruki i prvorazredni značaj škola i obrazovnog procesa u prevenciji kriminala. Prvenstveno, njen značaj je u primarnoj prevenciji i viktimizaciji, kroz implementaciju programa čiji je cilj usvajanje prodruštvenih, odnosno odbacivanje antidruštvenih stavova i uverenja (Vuković, 2010:104-106). Obrazovanje ima krucijalni značaj, jer predstavlja analizu mehanizama i uslova evolucije i razvoja pojedinih vrsta kriminaliteta, kao i niz praktičnih tehnika i veština kojima treba obučiti policijske službenike i potencijalne žrtve kako bi pravovremeno preduzeli mere zaštite i odbrane. Veoma je važno da policijski organi i zajednica dosta pažnje posvete potencijalno najranjivijim grupama stanovništva, a to su deca i omladina i obrazovanje prvenstveno usmeriti ka njima, skrećući im pažnju o negativnim uticajima različitih društveno štetnih ponašanja. Takođe ih treba

informisati o pojavnim oblicima i posledicama nasilja u školama, opasnostima koje iz njega proizilazi i dati im smernice i uputstva o ponašanju u kritičnim i opasnim situacijama (Nikač, 2009). Vladini zvaničnici širom sveta koriste škole da promovišu javnu sigurnost kroz preventivne programe, mere bezbednosti i mere za vanredne situacije kako bi sprečili buduće napade. Strah je, bez sumnje, najbolji način upravljanja obrazovanjem, komunikacijom i pripremom. (Schools & Terrorism, 2004).

Poruke o prevenciji nasilja postaju jače i relevantnije kada se ponavljaju u različitim kontekstima. Da bi bili najefikasniji, principi preventivne metode nasilja treba da se prezentuju učenicima pre nego što će verovatno naići na nasilne situacije, a ne posle. Oni su takođe u stanju da jasnije sagledaju posledice pojedinih radnji i poseduju veći repertoar alternativnih nenasilnih oblika ponašanja (Violence prevention, 1998).

Globalna strategija UN protiv terorizma koju je usvojila Generalna skupština 8. septembra 2006. godine u formi rezolucije predviđa pored mnogobrojnih mera za prevenciju terorizma još i: implementaciju obrazovnih i sličnih programa u saradnji sa UN za obrazovanje, nauku i kulturu, zatim promociju razumevanja, dijaloga i tolerancije među ljudima, civilizacijama, religijama, i kulturama; promociju međusobnog poštovanja i prevenciju klevatanja religija, vrednosti koje zastupaju, uverenja i kultura; inkriminisanje akata terorizma, eliminisanje siromaštva i promocija održivog ekonomskog razvoja, smanjenje marginalizacije, naročito nezaposlenosti mladih u cilju smanjenja baze za regrutovanje terorista; promovisanje potreba žrtava terorizma i pomoć u normalizaciji njihovih života (Vuković, 2010:34-35).

Slično tome, Baro (Barro, 1999) i Glaser sa saradnicima (Glaeser et.al., 2007, prema Victoroff 2005) tvrde da je obrazovanje jedan od odrednica demokratije. Dalje, obrazovanje može promeniti lični odnos prema ekstremističkim ideologijama, upotrebi nasilja i njenom legitimacijom. Ovi efekti mogu reflektovati u nižim (uočenim) koristima od terorizma i većim troškovima aktivnostima za terorističke grupe. Na primer, obrazovani pojedinci mogu realnije proceniti verovatnoću terorističkog uspeha i stoga se teže opredeljuju za učešće u terorizmu. Takođe, obrazovane osobe mogu lakše da prepoznaju propagandu terorista, tako da teroristička mobilizacija postaje ograničenija i sa manje popularne podrške (Brockhoff, et.al. 2012). Stoga, efikasne mere protiv terorizma iziskuju poznavanje društva i kultura iz kojih se teroristi pojavljuju. Najbolji način da se odgovori na terorizam je izolacija terorista iz svoje zajednice ili pokušaji da se integriše teroristička grupa u širu zajednicu. Ako multikulturalizam dozvoljava postojanje neprijateljske enklave u većem društvu, to nije zaista integrativno i ne mogu da služi svrsi obeshrabrivanja i borbe protiv terorizma (Altunbulak, Sarica, 2007). Obrazovanje je oružje sa visokim dometom protiv terorizma i često se smatra merilom napretka jedne zemlje gde predstavlja jedan od nekoliko pokazatelja da se utvrdi njeno stanje u pogledu razvoja i napretka. Obrazovanje je samo mehanizam iskorenjivanja terorizma i obezbeđivanja mira i ono što zaista čini obrazovanu osobu je sposobnost da blagovremeno i precizno vidi stvari i efikasno postavi i definiše svoj cilj i aspiraciju (Akhter, 2016).

POZITIVAN UTICAJ OBRAZOVANJA I VASPITANJA NA SPREČAVANJE SAMOUBILAČKOG TERORIZMA

Treba naglastiti značaj verske nastave i negovanja tolerancije kao metoda borbe protiv terorizma i sredstva da se smanji otuđenje manjina. Tolerancija i poštovanje različitih religija bi pomoglo da se smanji otuđenje manjine, što svakako može imati pozitivan uticaj na antiterorističke aktivnosti. Ova preporuka, međutim, fokusira se samo na izgradnju i rad škola u muslimanskim zemljama, čak 36, i dok je to nesumnjivo dobra ideja, praksa je da se verska diskriminacija dešava u školama, što može da dovede do otuđenja studenata u ranijem dobu. Da bi se izbegla ova praksa, moraju se deca učiti od najranijeg uzrasta o različitim religijama i kulturama u školi za promovisanju tolerancije i razumevanja (Webber, 2011). svaka sveobuhvatna strategija za smanjenje terorizma mora da obezbedi da se deca ne socijalizuju na taj način da prihvataju nasilje kao sredstvo rešavanja problema. U privremenom sporazumu iz Osla iz 1995. godine, Izrael i palestinske vlasti su obećali da će "osigurati da njihovi obrazovni sistemi doprinose miru između Izraela i palestinskih naroda i miru u celom regionu i da će se uzdržavati od aktivnosti i tendencija koje bi mogle negativno uticati na proces pomirenja" (Zimbardo 2004).

Odbrambene mere, kao što su fizičke barijere ili povećanje sigurnosti na javnim mestima pokazali su se veoma efikasnim u zaustavljanju ili skretanje teroriste samoubice. Međutim, ako koreni sukoba nisu eliminisani, vrlo je verovatno da će teroristi uvesti nove alternativne načine za izvršenje terorizma. Dobar primer su bombaši samoubice iz Hamasa. (Weinberg, Pedahzur, 2010). Protiteroristička taktika koju koriste vlade širom sveta u borbi protiv ovog vida terorizma uključuje nesmrtonosne preventivne mere kao i smrtonosne ofanzivne mere (npr. ubistva terorističkih operativaca ili lidera). Ganor (2005) zastupa tezu da ciljana ubistva mogu dovesti do bumerang efekta, izazivajući povećani broj napada nakon takvih akcija (Kaplan et al., 2006). Po Ganorovom mišljenju, ciljana ubistva mogu doprineti smanjenju terorističkih organizacija i operativnih sposobnosti bombaša samoubica. Kaplan i saradnici (2005) su razvili *fear-stock* model bombaških napada na osnovu teorije koju su predložili (Keohane, Zeckhauser 2003). U tom modelu, samoubilački napadi potiču od broja terorista aktivno uključenih u planiranje i sprovođenje samoubilačkih bombaških napada (*terror-stock*), kao i namere sprovođenja kontraterorističkih mera, kao što su ciljana ubistva ili preventivna hapšenja, kako bi se sprečili samoubilački napadi. Unutar ovog modelovanog okvira, Kaplan i saradnici (Kaplan et al., 2005) su utvrdili da, dok su preventivna hapšenja povezana sa smanjenjem bombaških napada, ciljana ubistva su povezana sa povećanim napadima bombaša samoubica, jer su ubistva samo povećavaju regrutovanje u terorističkim kampovima, u skladu sa tvrdnjom Ganora i njegovog objašnjenja bumerang efekta.

"Obrazovanje nas uči toleranciji, dostojanstvu i vrednostima svakog pojedinca, i poštovanju različitih uverenja, što je ključni element u bilo kojoj globalnoj strategiji da se eliminiše islamski terorizam (United States Report, 2004). S druge strane, npr. primer, Šefik i Sino (Sheffik and Sino, 2010) tvrde da rast u sferi obrazovanja

zajedno sa političkom obespravljenošću dovodi do veće podrške za (samoubilački) terorizam, jer obrazovanje pomaže pojedincu da se postavi u kontekst političkih problema i dovodi do izbora nasilja kao sredstva za postizanje političke promene (Brockhoff, et.al, 2012).

Utvrđeno je da sam upis u školu ima pozitivan uticaj na odvratanje od terorističkih aktivnosti. Rezultati iz ove studije ukazuju na to da se sa porastom upisa u školu, teroristički napadi smanjuju. Moglo bi biti nekoliko mogućih objašnjenja za ovaj rezultat. Prvo, što su više obrazovani, veća je verovatnoća da će ostati u školi ili dobiti posao i manje je verovatno da se okrenu terorizmu. Međutim, to opovrgava mnoge činjenice da su mnogi od vođa terorističke organizacije izuzetno dobro obrazovani. Slično je i sa drugim teorijama u domaćem krivičnom pravosuđu koje tvrde da su deca koja su previše uključena u školskim aktivnostima, neće imati vremena da čine zločine. Ista logika bi potencijalno mogla da se primeni na terorizam. Ako su deca u školi, oni ne mogu učestvovati u terorističkim aktivnostima u isto vreme. To znači da države moraju da obrate pažnju na škole, dajući im materijale, objekte i nastavnike koji su neophodni kako bi deca sticala obrazovanje i držeci ih što dalje od terorizma, dati im priliku da odrastu i postanu produktivni i uzorni članovi društva (Butler, 2015).

Međutim, iz perspektive bezbednosti, obrazovanje je kao mač sa dve oštrice: može se koristiti u borbi protiv nasilnog ekstremizma, a isto tako i za promovisanje ekstremističke ideologije. Obrazovanje treba da uvede vrednosti koje se have državljanstvom na društvenom nivou i težnjom da se smanje nejednakosti na individualnom planu kako bi se izgradilo zdravo i politički stabilno društvo. Otkriveno je da je obrazovanje korisno za razvoj otpornosti građana kroz promovisanje etičkih vrednosti, što dovodi do socijalne kohezije i građanskih i ekonomskih poželjnih stanja na individualnim i društvenim nivoima. Ovi programi pomažu u borbi protiv nasilnog ekstremizma razvijanjem interkulturalne sposobnosti za harmoničan život i mirnija društva. Izrada elastičnih zajednica je od suštinske važnosti za održavanje javnog reda i bezbednosti. S obzirom na svoj domet i potencijal, verujemo da obrazovanje može da ponudi etičku alternativu i potrebnu kontra-narativu da dopuni postojeće obrazovne strategije. Iako obrazovanje ne može da ponudi jedan univerzalni normativ koji bi važio za sve zemlje i kontekste, može ipak da saopšti vrednosti i veštine koje čine studente otpornim na ekstremne tendencije i bilo koje druge nasilne ideologije kroz kritičke pedagogije i dijaloške metode nastave koje uključuju ispitivanje, istrage, refleksivne prakse i relevantnost u njihovim životima (Ashley, et.al., 2014).

Terorističke organizacije koriste društvene i kulturne aktivnosti u cilju identifikacije novih kandidata za regrutovanje. Sportska takmičenja, letnji kampovi, koncerti i drugi oblici društvenih okupljanja mogu olakšati neku vrstu socijalizacije među kandidatima i članovima organizacije. Osim toga, dogmatska krila terorističke organizacije mogu da organizuju ovakve manifestacije tražeći potencijalne kandidate. Naravno, ne moraju se samo ove društvene i kulturne aktivnosti koristiti da se dopre do pojedinaca za regrutovanje, umesto toga ovi događaji igraju ulogu novih ljudi i sklapanju prijateljstava. Pojedinaac će proći kroz intenzivnu obuku na temeljima ideologije terorističkih organizacija i tokom ovog procesa, osoba će se

upoznati sa nekoliko publikacija i priručnika organizacije, uključujući knjige, časopise i brošure. nivo simpatizerovog ideološkog opredeljenja će biti uzdignut da bi mogao da realizuje samoubilački napad. Indoktrinacija je naročito potrebna za nove regrute da bi izvršili samoubilački napad i ona podrazumeva "proces i snagu obrazovanja u cilju ubeđivanja" bitnim za izvođenje napada.

Imamo različite lokalne i regionalne uslove u svetu koji podstiču bazu i pozadinu za regrutovanje i ekspanziju počinilaca. Ali dosta se može naučiti iz iskustva zemalja u borbi protiv samoubilačkog terorizma koji su u prošlosti bili i koji i u budućnosti mogu biti meta bombaša smoubica. Postoji još jedna stvar koju treba imati na umu: samoubilački napad nije čin usamljenog fanatika ili očajnog teroriste, svaka operacija ove vrste je dobro isplanirana i sa jasnom namerom sa stanovišta samog samoubistva i njegove organizacije. U vezi sa tim, Boaz Ganor kaže, "borba protiv ovog vida terorizma iziskuje kombinaciju efikasne inteligencije, operativne aktivnosti, bezbednosti, i psiholoških mera, u kombinaciji sa međunarodnom saradnjom (Ibanez, 2006).

Na primer, Džindž i saradnici (Ginges et.al., 2009) su dokazali vezu između pohađanja verske službe i podrške za samoubilačke napade, što je u skladu sa mogućnosti mehanizama selekcije, jer pohađanje verske službe može ojačati nečiji osećaj povezanosti sa zajednicom (Liddle, Shackelford, 2014). Direktna posledica ovoga je ulaganje napora da se spreči samoubilački terorizam i mora biti usmerena ka svim neophodnim faktorima dovoljnim da dovedu do samoubilačkog terorizma. Politički okvir ne može da objasni zašto je jedna osoba spremna da se žrtvuje za zajednicu, a i socio kulturni okvir ne može da objasni zašto jedna osoba odoleva onome što drugi ne mogu ni da zamisle da čine. Takođe, ni psihološki okvir ne može da pruži odgovornost zbog postojanja ekonomskih i istorijskih nepravdi (Post, et. al., 2009). Na kraju, ako se profilisanje potencijalnog napadača samoubice mora izvršiti, onda se preporučuje da se prate rezultati Merarije (Merarri, 2010) i traže pojedinci sa izbegavanjem zavisnog stila ličnosti. Takav pojedinac je često stidljiv, socijalno marginalan, pre sledbenik nego vođa, usamljenik, autsajder, sa istorijom neuspeha u školi, na poslu ili osećajem da će razočarati svoje roditelje i porodicu. Regrutovanje za terorističke organizacije obično se odvija u sledećim okruženjima: 1. Zatvori - pogotovo tamo gde su zatvorenici angažovani u verskim aktivnostima; 2. Medrese – verske obrazovne škole za niže nivoe regruta u fazi kad su veoma mladi (starosti 8-10 godina) (Bongar, et.al., 2014).

U istraživanju koje su spreveli Kruger i Maleckova (Kriger and Maleckova, 2003), kao i Kruger i Latin (Kriger and Laitin, 2003), zapaženo je da se teroristi, uključujući i one iz Hezbolaha, uglavnom regrutuju iz relativno bogatih i obrazovanih porodica. Slično tome, biografije aktivista Al-Kaide koje je analizirao Sageman (Sagemman, 2004) pokazuju da oni generalno imaju visok nivo obrazovanja, uglavnom u oblasti naučnih ili tehničkih disciplina. Jednostavno čitanje ovih rezultata sugerise da bogatstvo i obrazovanje vrše pozitivan uticaj na odluku da se pojedinci uključe u terorističke napade. Ovo se koristi kao argument protiv upotrebe pomoći kao sredstvo u ratu protiv terorizma, pod pretpostavkom da je efikasna u smanjenju siromaštva i promovisanju obrazovanja (Azama, Thelenb, 2007). Kavanag (Kavanagh, 2011) je utvrdio da je visoko obrazovanje u kombinaciji sa siromaštvom

okidač za eventualno učešće u vreme mučeništva i operacija među Hezbolahovim regrutima. Stoga, u cilju povećanja šanse za uspešnu misiju, terorističke organizacije pokazuju prednost za regrutovanje obrazovanih pojedinaca jer samoubilački napadi zahtevaju visok nivo intuicije, sposobnosti brze adaptacije i set jakih veština (Kugel, et. al., 2014). Deca se regrutuju kroz obrazovni sistem, u kontekstu slobodnih aktivnosti posle škole, a kroz verske ustanove.

Upotreba mladih u vojnim aktivnostima i terorizmu nastavlja da bude predmet naučnih i političkih debata na domaćim i međunarodnim planu. Prilikom razmatranja javne politike sa ciljem prevencije terorizma, koriste se deca u oružanim sukobima i terorizmu, stoga treba ispitati sve aspekte položajaučešća dece u određenom društvu i obratno, od uslova da se normalizuje političko nasilje, podsticanje učešća i slavljenje mučeništva, bez obzira da li nastaju u obrazovnim ustanovama kroz verske indoktrinacije, masovne komunikacije, aktivnosti u slobodno vreme, ekonomskim uslovima, ili u političkoj i društvenoj istoriji pojedinih konflikata (Erez, Berko, 2014).

ZAKLJUČAK

Politike i odnosi između zemalja moraju razmotriti i nove pristupe koji se zasnivaju na međusobnom razumevanju. Mirovne rezolucije moraju biti implementirane umesto međusobnih odmazda. Više pažnje mora da se posveti istorijskim, ekonomskim, socijalnim, kulturnim, političkim, psihološkim i verskim faktorima. Za ovo, ne samo snage bezbednosti, ali i druge institucije i civilno društvo moraju da se uključe u borbu sa samoubilačkim terorizmom. U cilju sprečavanja lažnih učenja i zloupotreba religije, vlade treba da obezbede adekvatno obrazovanje o verskim temama (Ozeren, 2007). Ova saradnja treba da obuhvati oblasti pravnih i zakonskih mera, kontinuirano praćenje i neutralizaciju velike operative infrastrukture koju koriste organizatori samoubilačkih operacija (regrutovanje, obuka, ciljanje, finansiranje), potreba da se razviju obrazovni i propagandni alati za sprečavanje širenja koncepta istishhada (mučeništva), razmena informacija o metodama antiterorizma i tehnologija razvijenih od strane pojedinih agencija ili akademskog i privatnog entiteta, koji su danas veoma aktivni u istraživanju u oblasti terorizma (Karmon, 2007). I pored svega, ne može se naći i razviti stoprocentno pouzdana strategija i taktika da se zaustavi samoubilački terorizam

Od društvenih nauka, treba naglasiti ogroman značaj psihologije u prevenciji samoubilačkih napada. U prethodnom izlaganju se moglo zapaziti da se motivi pri samoubilačkim bombaškim napadima u velikoj meri razlikuju od motiva klasičnog terorizma: odmazde, osvete i provokacije vlade. Spremnost pojedinaca da umru i dožive sigurnu smrt definitivno čini samoubilački terorizam specifičnim i iracionalnim i svakako iziskuje svestrana psiho-kulturna objašnjenja. Teži se produbljenijoj i strukturalnijoj analizi i stavljanju u prvi plan psiholoških motiva, ispred socijalnih. Nivoi neznanja, zablude i predrasuda u vezi sa terorizmom su ogromni, a psihologija nudi pravi uvid u razumevanju ovog globalnog i aktuelnog fenomena. Nedvosmisleno će samoubilački terorizam i dalje biti surova realnost

savremenog sveta, a moderne države i dalje nemaju konkretan odgovor na samoubilačke napade. Proučavanje subjektivnih motiva za terorizam treba da bude utemeljeno na modelu koji povezuje pojedinca, grupu i društvo, jer se teroristi ne mogu posmatrati izolovano od društvenog i političkog konteksta. Reakcija na terorizam treba da bude zasnovana na razumevanju načina na koji teroristi razmišljaju i motiva njihovog delovanja. To može biti od neupitne pomoći u razumevanju, odvracanju i uništavanju terorističkih grupa. Obrazovanje igra važnu ulogu u borbi protiv terorista, jer terorizam ne može biti poražen od vatrenog oružja, i tu činjenicu treba shvatiti na vreme. Najbolji način za borbu protiv terorizma je širenje i forsiranje obrazovanja i vaspitanja; obrazovanje otvara umove ljudi; to im pomaže da razumeju i nose se sa drastičnim promenama.

Neke od metoda prevencije koje se mogu primeniti u praksi je rad sa medijima u smislu da svedu na minimum veličanje terora i promene stavove prema samoubilačkim napadima. To se odnosi i na obrazovne programe u školama, a kreatori politike treba da spreče poniženje, ugnjetavanje i zloupotrebe stanovništva, a naročito u zemljama sa ratovima i krizama. Možda je pravi zaključak da jednostavno ne postoje lake opcije za sprečavanje i suzbijanje terorizma, jer se moraju prvo razumeti uzroci, ukoliko želi da se predupredi, međutim, možda je previše reći da se celokupni terorizam dešava zbog racionalnih i konkretnih razloga. Versku toleranciju i obrazovanje treba ugraditi u građansko vaspitanje i društvene nauke, a edukacija dece i odraslih o religiji je zakonita i neophodna. Obrazovanje će usmeriti studente i mlade, a i stare, sa dovoljno znanja, da razumeju i poštuju različitosti, kao i da prepoznaju i izbegavaju aktivnosti ili politike koje bi unele uznemirenost u manjinskim zajednicama. Znanje stečeno od verskog obrazovanja i tolerancije može biti korišćeno da pomogne u smanjenju osećanja otuđenosti unutar manjinskih zajednica i da se suprotstave "radikalizaciji". Tako obrazovanje postaje efikasno i neophodno u borbi protiv terorizma. Bolje razumevanja uticaja obrazovnih programa za borbu protiv samoubilačkog terorizma mora biti prioritet u mnogim preventivnim strategijama kako bi najbolja i najaedakvatnija praksa mogla biti ponovljena

Obrazovanje ima veliki značaj u eliminisanju izazivača terorizma: terorističke grupe regrutuju iz uglavnom siromašnih i neobrazovanih delova društva koji nemaju pristup zaposlenju ili novcu. Treba prosvetliti ljude sa snažnim sistemom verovanja, vrednosti i misli, kako bi se promenio njihov način razmišljanja. Demokratije treba da se bore protiv terorizma ne samo silom, već kroz edukaciju onih koji su zaduženi da eliminišu akte nasilja. U ovoj borbi, neophodno je koristiti obrazovanje, a treba reći i da zastarelo obrazovanje pospešuje rast ekstremističkih ideologija, jer deluje kao osnova za rađanje novih terorističkih ćelija. Treba forsirati promovisanje dobrog obrazovnog sistema kao načina suprotstavljanja samoubilačkom terorizmu i ekstremizmu od svojih korena, naročito mladih sledbenika. Potrebno nam je obrazovanje koje poziva na slobodu izražavanja i verovanja i demokratije i jednakosti, uz poštovanje potreba savremenog života i ekonomskog rasta i stoga, najbolji način za borbu protiv terorizma je širenje obrazovanja.

LITERATURA

- (1) Akhter F. (2016). Education, Dialogue and Deterrence: Tools to Counter Terrorism, 257-262, 2016 <http://www.hrpub.org> DOI: 10.13189/sa.2016.040408
- (2) Altunbulak N., Sarica H. (2007). Suicide as a Weapon Centre of Excellence Defence Against Terrorism, Ankara, Turkey (Ed.) IOS Press
- (3) Bongar B., Kugel U., Kendrick V. (2014). Are Suicide Terrorists Suicidal? Understanding Suicide Terrorism: Psychosocial Dynamics DOI: <http://dx.doi.org/10.4135/9789351507901>
- (4) Brockhoff S., Krieger T., Meierrieks D. (2012). Great Expectations and Hard Times-The (Nontrivial) Impact of Education on Domestic Terrorism, University of Paderborn
- (5) Butler T. (2015). What causes terrorism? SAGE Publications
- (6) Choi W., S. James A. Piazza (2014). Internally Displaced Populations and Suicide Terrorism, Journal of Conflict Resolution, vol. 60(6) 1008-1040, DOI: 10.1177/0022002714550086
- (7) Creed C., Morpeth L. R. (2014). Continuity Education in Emergency and Conflict Situations: The Case for Using Open, Distance and Flexible Learning Vol 1, No. 3.
- (8) Đorđević, J. Trnavac, N. (2005). Pedagogija, Beograd, Naučna knjiga
- (9) Ehrlich I. (1975). On the Relation between Education and Crime Chapter
- (10) Erez E., Berko A. (2014). The Use and Abuse of Children/Youth in Terrorism and Suicide Bombing, In Understanding Suicide Terrorism: Psychosocial Dynamics DOI: <http://dx.doi.org/10.4135/9789351507901>
- (11) Ghosh R., Manuel A., W. Y., Chan A., Dilimulati M., Babaei M. (2016). Education of security, A Global Literature Review on the Role of Education in Countering Violent Religious Extremism McGill University.
- (12) Ghosh R., Manuel A., W. Y., Chan A., Dilimulati M., Babaei M. (2016). Education of security, A Global Literature Review on the Role of Education in Countering Violent Religious Extremism McGill University
- (13) Grupa autora (2014). Leksikon obrazovnih termina, Prvo izdanje, Beograd
- (14) Ibáñez C. L. (2006). Suicide Terrorism Explained: A Psychosocial Approach In Understanding Suicide Terrorism: Psychosocial Dynamics DOI: <http://dx.doi.org/10.4135/9789351507901>
- (15) Kaplan, Mintz, Mishal (2006). Tactical Prevention of Suicide Bombings in Israel, 554 Interfaces 36(6), pp. 553–561
- (16) Karmon E. (2007). "The Role of Intelligence in Combating Suicide Terrorism: Sharing Intelligence amongst States," in Suicide as a Weapon, The NATO Science for Peace and Security Programme, Vol. 30, edited by Centre of Excellence - Defence against Terrorism (COE-DAT), Ankara, Turkey, 2007, pp. 102-113
- (17) Kugel U., Black L., Tomlins J., Sheykhan E., Bongar B., Banks M., James L. (2014). The Role of Military Psychologists and Psychiatrists in Understanding Suicide Terrorism
- (18) Liddle R. J., Shackelford K. T. (2014). Evolutionary Psychological Science of Suicide Terrorism, in Understanding Suicide Terrorism: Psychosocial Dynamics DOI: <http://dx.doi.org/10.4135/9789351507901>
- (19) Lochner L. (2004). Education, Work, and Crime: A Human Capital Approach , International Economic Review Volume 45, Issue 3 August 2004 , Pages 811–843
- (20) Lochner L. (2010). Non-Production Benefits of Education: Crime, Health, and Good Citizenship, Centre for Human Capital and Productivity, CHCP Working Papers, London, ON: Department of Economics, University of Western Ontario

- (21) Lockheed M., Verspoor A. (1991). Improving Primary Education in Developing Countries. Washington, C.D. : Published for the World Bank, Oxford University Press.
- (22) Machin, S., Marie, O. and Vujić, S. (2011) The crime reducing effect of education. *The Economic Journal*, 121 (552). pp. 463-484. ISSN 0013-0133
- (23) Milovanović R., Damnjanović, P. (1996). Osnovi andragogije 1, Policijska akademija, Beograd,
- (24) Mimica A., Bogdanović M. (2007). Sociološki rečnik, Zavod za udžbenike, Beograd, Azama P. J., Thelenb V. (2007). *The Roles of Foreign Aid and Education in the War on Terror*, Toulouse, France.
- (25) Özeren S. (2007). Suicide as a Weapon Centre of Excellence Defence Against Terrorism, Ankara, Turkey (Ed.) IOS Press, Recruitment and Training Methods of Suicide Terrorism
- (26) Plous L. S., Zimbardo G. P. (2004) How Social Science Can Reduce Terrorism By, The chronicle of higher education, Vol. 51, Issue 3, Page B9
- (27) Post M. J., Ali F., Henderson W. S., Shanfields., Victoroff J., Weiners. (2009). The Psychology of Suicide Terrorism *Psychiatry*. 2009 Spring; 72(1):13-31. doi: 10.1521/psyc.2009.72.1.13.
- (28) Potkonjak, N., Pijanović, P. (1996). Pedagoški leksikon, Zavod za udžbenike, Beograd
- (29) Schools & Terrorism: School Terrorism Preparedness. (2004). Terrorism & school safety: school safety issues related to the terrorist attacks on the United states school security and emergency planning strategies for preventing and responding to terrorism.
- (30) Schools & Terrorism: School Terrorism Preparedness. (2004). Terrorism & school safety: school safety issues related to the terrorist attacks on the United states school security and emergency planning strategies for preventing and responding to terrorism
- (31) Victoroff, J. (2005). "The Mind of the Terrorist. A Review and Critique of Psychological Approaches" *Journal of Conflict Resolution* 49 (3), 3-42
- (32) Vuković, S. (2010). Prevencija kriminala. Beograd: Kriminalističko-policijska akademija, 2010.
- (33) Webber D. (2012). Education as a Counterterrorism Tool and the Curious Case of the Texas School Book Resolution, 11 U. Md. L.J. Race Relig. Gender & Class 271
- (34) Weinberg L., Pedahzur A. (2010). Suicide Terrorism, *Religion Compass* 4/4, 234–244, 10.1111/j.1749-8171.2009.00206.x
- (35) Вуковић, С. (2010). Превенција криминала. Београд: Криминалистичко-полицијска академија, 2010.
- (36) Никач Ж. (2009). *Полиција у заједници*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд

THE ROLE OF EDUCATION IN PREVENTION OF SELF-GOVERNMENT TERRORISM

The work will identify the importance of education on the prevailing situation of suicidal terrorism and combativeness. Nation that develops on a solid foundation of the education system has a futuristic long-term goal. Some countries lack an effective education that can focus them on and focus on one goal and unite them as a unique and compact nation. The emphasis is placed on the common understanding and importance of education and education, then the need for dialogue and discussion that form the views of ordinary people about the destruction caused by terrorism, and then the impact of intimidation on the suppression of acts of terrorists. The psychological profiling of suicide bombers has not always been successful, and scientists agree that the approach to the study of this phenomenon should be changed and emphasis on the process of recruitment and training of suicide bombers and the selection of individuals to take on leadership roles in terrorist organizations, which would certainly constitute an effective tool in Fighting this kind of terrorism in the future. Education is the only weapon for a courageous fight against terrorists, because terrorism can not be defeated by firearms, and that line must be understood on time. The best way to combat terrorism is to spread and foster education and upbringing; Education opens the minds of people; It helps them to understand and carry on with drastic changes.

KEYWORDS: education / education / terrorism / suicide terrorism